

142. SOHBET

Haram ve Helal Bilinci.

Dinimizin temel amacı, yaratılmış varlıkların en şerefli olan insana hayat yolculuğunda rehberlik yapmaktır. Rehberliğin hedefi ise, insanoğlunun dünya ve ahiret mutluluğuna ulaşmasını sağlamaktır. Bu gaye doğrultusunda, bazı helaller ve bazı yasaklar getirilmiştir. Getirilmiş olan bu ilkelerin hepsi, insanın dünyevi ve uhrevi mutluluğu içindir.

Helal Nedir? Haram Nedir?

Helal, dinen yapılması veya yenilip içilmesi yasaklanmayan ve serbest bırakılan şey demektir. Allah ve Resulü (sav)'in bir şeyin helal olduğunu belirtmesi veya işlenmesinde günah olmadığını bildirmesi o işin helal olduğunu gösterir. Helal kavramı, meşru, caiz, mubah tabirleri ile de ifade edilir. Ayet-i kerimede şöyle buyrulur: *يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا* *“Ey insanlar! Yeryüzündeki şeylerin helal ve temiz olanlarından yiyin! Şeytanın izinden yürümeyin. Çünkü o sizin için apaçık bir düşmandır.”*¹

Haram ise, dinen yapılması ve yenilip içilmesi kesin olarak yasaklanmış olan şeylerdir. Haram olan şeyler sınırlı ve sayılı olup bunun dışında kalan şeyler helaldir. Konuyla ilgili önemli fıkhi ilkelerimizden birisi de, *“Eşyada aslolan ibahadır”* kaidesidir. Yani, yasaklandığına dair delil bulunmayan her şey helaldir. Haram, dinî bir kavramdır ve haramı tayin etme yetkisi, sadece Allah'a ve O'nun Resulü (sav)'e aittir. Başka insanların bu konuda müdahale hakkı yoktur. Bu hususla ilgili iki ayet-i kerimede çok belîğ ve sarîh bir şekilde şöyle buyurulmuştur: *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرِمُوا طَيِّبَاتٍ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ* *“Ey İnananlar! Allah'ın size helal ettiği temiz şeyleri haram kılmayın, hududu da aşmayın, doğrusu Allah aşırı gidenleri sevmez.”*² *قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ* *“De ki: Allah'ın, kulları için yarattığı ziyneti ve temiz rızkı kim haram kılmış? De ki: Bunlar,*

¹ Bakara, 2:168

² Maide, 5:87

dünya hayatında müminler içindir. Kıyamet gününde ise yalnız onlara özgüdür. İşte bilen bir topluluk için âyetleri, ayrı ayrı açıklıyoruz.”³

Dinimizde helal olanı haram, haramı olanı helal kılmak, Allah ve Resulü (sav)’in uhdesinde olan bir yetkiye ortak olmak anlamına geldiği için şirk olarak telakki edilir. Şirk ise, tövbe edilmedikçe affedilmesi mümkün olmayan bir günahdır.

Ancak, bir Müslümanın helal veya haram olduğu konusunda şüpheli olan her türlü hususta hassasiyet sahibi olması gerekmektedir. Peygamberimiz (sav), şüpheli olan şeylerden kaçınmamızı emretmekte ve şöyle buyurmaktadır:

عَنْ النَّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ
 إِنَّ الْحَلَالَ بَيْنٌ وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنٌ وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ
 وَعَرْضِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ كَالرَّاعِي يَرعى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمَى أَلَا وَإِنَّ
 حِمَى اللَّهِ مَحَارِمَهُ أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ

“Şurası muhakkak ki, helaller apaçık bellidir, haramlar da apaçık bellidir. Bu ikisi arasında ise insanların çoğunun hükmünü bilmediği şüpheli şeyler vardır. Artık kim bu şüpheli alandan kaçınırsa, dinini de ırzını da temiz tutmuş olur. Kim de şüpheli işlere düşerse harama düşer. Tıpkı koruluğun etrafında sürüsünü otlatan çoban gibi ki, her an koruluğun sınırlarını ihlal etmesi yakındır. Şunu bilin ki, her melikin bir koruluğu vardır. Allah’ın koruluğu da haramlarıdır. Haberiniz olsun, cesette bir et parçası vardır ki, eğer o müstakim olursa cesedin tamamı müstakim olur; eğer o bozulursa, cesedin tamamı bozulur. Haberiniz olsun bu et parçası, kalptir.”⁴

Ne yazık ki, günümüz İslam toplumlarında helal ve haram noktasında ciddi bir duyarsızlık söz konusudur. İşte Peygamber Efendimiz (sav), adeta bu yaşadığımız dönemleri haber vermiş ve şöyle buyurmuştur: *“يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ مَا أَخَذَ مِنْهُ أَمِنَ الْحَلَالَ أَمْ مِنَ الْحَرَامِ: Muhakkak insanlara*

³ A’raf, 7:32

⁴ Buharî, Sahih, İman 39; Müslim, Sahih, Müsâkât 107; Ebu Dâvûd, Sünen, Büyû 3; Tirmizî, Sünen, Büyû 1; Nesâî, Sünen, Büyû 2; İbn-i Mâce, Sünen, Fiten 58

öyle bir zaman gelecek ki, o vakit kişi eline geçirdiği malı helalden mi, yoksa haramdan mı kazandığını düşünmeyecektir.”⁵

İmanın zayıflığının bir göstergesi de, Allah'ın rızıkımıza kefil olduğunun idrak edilmemesidir. Rızık endişesi ile kazanırken helal yoldan kazanma derdinde olmayan, bir müddet sonra harcamalarında haramlara yönelik hassasiyetini de kaybetmektedir. Oysa, Allah'ın bir ismi de; “her çeşit canlının rızıkını sağlayan; rızık veren, rızka muhtaç olanların rızıkını güzellikle sağlayan” anlamına gelen ‘Rezzak’tır. Ayet-i celilede şöyle buyurulmuştur: وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا “Yeryüzünde yaşayan bütün canlıların rızıkı ancak Allah'a aittir. O, canlıları babaların sulbünde kararlaşmış ve anaların rahminde kararlaşmakta iken de bilir. Her şey apaçık bir kitaptadır.”⁶ Rızıkımıza kefil olan Allah'ın bizlere emrettiği doğrultuda helal kazanç peşinde koşmalıyız. Helal kazandığımızı da, helal ve meşru olan yolda harcamalıyız.

Duaların Kabulü

Peygamber efendimiz, dualarımızın kabul olmasının, helal ve haram konusundaki hassasiyetimize bağlı olduğunu buyurmaktadır:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ فَقَالَ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ وَقَالَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبِّ يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَعُذِي بِالْحَرَامِ فَنَنِي يُسْتَجَابُ لِدَلِكِ.

Ebu Hureyre (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) bir gün şöyle hitap ettiler: "Ey insanlar! Allah Teala hazretleri temizdir, ancak temiz olanı kabul eder. Allah'ın mü'minlere emrettiği şeyler, peygambere emretmiş olduklarının aynısıdır. Nitekim Allah Teâlâ hazretleri (peygamberlere): "Ey Peygamberler, temiz olanlardan yiyin de salih amel işleyin"⁷ emretmiş, mü'minlere de: "Ey iman

⁵ Buhârî, Sahih, Büyû' 35; Nesâî, Sünen, Büyû' 2, H. No: 4432

⁶ Hud, 11:6

⁷ Mü'minûn, 23:51

edenler, size rızık olarak verdiklerimizin temizlerinden yiyin"⁸ diye emirde bulunmuştur. Sonra seferi uzatıp, saç başı dağınık, toz toprak içinde kalan ve elini semaya kaldırıp: "Ey Rabbim, Ey Rabbim" diye dua eden bir yolcuyu zikredip, dedi ki: "Bu yolcunun yediği haram, içtiği haram, giydiği haramdır ve (netice itibariyle) haramla beslenmektedir. Peki böyle bir kimsenin duasına nasıl icabet edilir?"⁹

İslam coğrafyasının dışında yaşayan batılı Müslümanların helal ve haram bilincine sahip olması büyük önem arz etmektedir. Batılı ülkelerde bulunan Müslümanların, kimliklerini korumaları varoluşsal bir anlam içermektedir. Sahip olduğumuz en aslî kimlik Müslümanlığımızdır. Bu kimliğin yaşadığımız hayatta dışa yansıyan ve görünür olan kısmı, helal ve haram ile olan bağımızdır. Kimliğimizi gayrimüslimlerin çoğunlukta yaşadığı coğrafyalarda korumanın ve gelecek nesillere aktarmanın en önemli yolu, helal ve haram hususundaki hassasiyetimizi korumaktır.

Allah bizleri, helal ve haram bilincine sahip olan salih kullarından eylesin.

Alınacak Dersler:

- 1) Allah'ın helalleri o kadar çoktur ki, haramlara bulaşmaya asıl itibariyle hiç ihtiyaç olmaksızın bir ömür geçirilebilir.
- 2) Sayıları zaten az olan haramlardan uzak durmamız gerekir.
- 3) Helal olanı haram; haram olanı helal kılmak sadece Allah ve O'nun Rasûlü'nün hakkıdır.
- 4) Rızkın helal olanına bakmak gerekir. Geçim darlığı mazeretiyle harama sapılmamalıdır. Çünkü rızık sahibi Allah'tır ve yarattığı her kulunun rızıkına kefildir.
- 5) Dualarımız kabul edilmiyorsa yediklerimizin, giydiklerimizin, içtiklerimizin helal olup olmadığına bakmalıyız.

Ödev:

Bu günden sonra kazancımız ve gelirimizin helalinden olması için azami gayreti gösterelim.

⁸ Bakara, 2:172

⁹ Müslim, Zekât, 65